

ДАРИ ХЭЭТЭЙ

Минии бага ябахата, нутагтамнай Дари хээтэй гэжэ хүгшөө ажаһуудаг бэлэй. Молон-Хүндын адагта түбхинэнэн хотон айлайнгаа дунда табигдаһан бишыхан шагаабари-сонхонуудтай гэрһээ холуур гарангүй шахуу үбэлжэдэг хэн.

Сагаан нарын эхээр эрээгшэнэйнгээ тугаллахата, Дари хээтэй сагаан эдеэгээ дэлгэрүүлдэг хэн. Тиигээд лэ бүхэли зундаа, орой намарай ольбо унатар, Дари хээтэйн модон һаба, һуулганууд, үйһэн хүнэгүүд айраг, тарагаар, байлгансаг, сагаагаар билтаржа байгша бэлэй. Юрэдөөл Дари хээтэйндэ ороһон лэ хүн бүри урда сагта хуһанай булхаар түнхижэ хэһэн матаар улхангаар сагаан эдеэнһээнэ садатараа амсажа гарадаг хэн.

Үдэрэй тэниижэ, тэнгэриин уяржа эхилхэдэ, Дари хээтэй тэбэнэ шэнги томо зүүгээ һагабшажа, долёобортоо арһан хурабшайа зүүгээд, хубиржа хуушаршаһан нимгэн тэрлигээ хүбэрдижэ, халааһа табижа, дамбагар зузаан болошоһон мэшээг-туулмагаа хадхажа, халааһалжа захалха.

– Дари хээтэймнай сэсэгэйнгээ сезондо эртээнһээ бэлдэбэ даа, сэсэг, ногоон эртүүр лэ гарахань гээшэ ха,– гэлсэхэ нутагайхид.

– Мүнөөхил сэсэгээл түүхэээ түхээрбэ ха юмши. Ямаршье жэл болоо һаань, Дамба зээшни үнээндэшни хүрөөд үлэхэ үбһэ хорёодошни оруулна ха юм. Юунэйхиие сэсэг суглуулааб гэжэ бүхэли зундаа бүхынэ гээшэбши,– гээд Дари хээтэйн үе болохо Үндэрхайн абгайхан хажуудань һуугаад гэмэрхэ.

– Халуун наран соо хүн зоной хүлһөө гаратараа хүдэлмэри хэжэ ябахата, энэ хүнды гэр соо хүхыжэ һууһанай хэрэг юм теэд. Хүл дээрээ хадаа зүгынүүдэйшье дунда халуудажэ ябахам хэрэг даа,– гээд, үгэ үсөөнтэй Дари хээтэй гүбэрхэ.

...Хүнды, Тужаар модоной хүхэржэ, Үдын голоор улаан бургааһанай набшалжа эхилһэн хүхын дуунай түлэг соо

Гурьбын энгэрээр гондиржо ерэнэн голнуудай тохойгоор тоогүй олоороо түргэн халбархан түрүүшын сэсэгүүдэй хибэс-зүлгэ дэлгэгдэшэдэг бэлэй. Тэрээн дээгүүр Дари хээтэй эрээ марьян халаанаараа сэсэгүүдэй үнгэ буляалдаһан мэшээг-туулмагаа хажуудаа шэрэнхэй, ходол хүл дээрээ бүхыгөөд лэ, бүхэли үдэртөө сэсэг түүжэ ябагша һэн.

Сэнхир тэнгэрийн тооноһоо шара тоһоной адхаржа байһаншуу зунай ааяма халуундашье, Хүндын адагаар, Гурьбын талаар, хүүргын зүүгээр миралһан үнгын сэсэгүүдэй үер соо Дари хээтэй ябаха. Тэрэнэй мүрөөр шэрэгдэжэ ябаһан мэшээг-туулмаг дээгүүр, тэрлигэйнэ энгэр, араар, хормойгоор томо, жэжэ зүгынүүд бал тоһоёо суглуулхаяашье мартажархиһан мэтэ эбдүүсэн эрьежэ, дүүелдэн үдэшэдэг һэн.

Тала, нугаар тоогүй олоороо халбархан даргы балжан-гарма, хонхо, нямня, улаалзай, ая-ганга, хүн-сэсэг болон үшөөшье олон түрэлэй үбһэлиг эшэтэ сэсэг намаагай хоншуу хурса хангалаар нэгэ доро анхилжа байдаг мэшээг-туулмагайнэ таабариие хаанаһаа мэдэхэ бэлэй тэдэ зүгынүүд? Юрэдөөл үнгэ бүрийн сэсэгүүдэй үнэр хангалаар нэбтэршэһэн Дари хээтэйдэ гүнгинэлдэжэ тойргошоһон зүгынүүдые адаглахада, хүгшөөдэ яагаадшьеб атаархаһаншье, тэрээнһээ юушьеб харамнаһаншье шэнжэтэй үзэгдэгшэ бэлэй.

Тээд Дари хээтэй тэдээнһээ аяшархаһан ямаршье хэбэргүй, богонихон хургатай барбагархан альгаараа үе-үе зүгынүүдые һэбижэрхёод лэ, адха адхаараа һэрюүхэн шиигтэй хангал сэсэгүүдээ түүжэл ябагша һэн.

Намар болоходо, Дари хээтэй үбһэнэй соморхон хуһамаг соо, түүһэн сэсэгүүдэйнэ тобогорхонууд бухалай хажууда Дамба зээнэ Хүрээтын буусын хягал хүхэ сомоохониие табижа үгэдэг бэлэй.

Дари хээтэй... һанаад дурсаад һуухадам, хүхэльбэ дулаахан хабарай уняар соошье, зулгы зунай зэрэлгээн соошье Хүндын адагаар, Гурьбын талаар, хүүргын зүүгээр

бүххэдөөд лэ, сэсэгүүдээ түүжэл ябана хэбэртэй, Дари хээтэй...

www.nomoihan.com